

Umhverfis- og auðlindaráðuneytið
Jón Geir Pétursson
Skuggasund 1
150 REYKJAVÍK

Garðabær, 14. ágúst 2013

2013060023/42-0

TB

jgo/tb

Ræktun hreindýra á Íslandi, umsögn

Vísað er til bréfs frá umhverfis- og auðlindaráðuneytinu til Náttúrufræðistofnunar Íslands, dags. 24. júní sl., þar sem óskað er eftir umsögn um erindi Stefáns Magnússonar um leyfi til að rækta hreindýr á Íslandi. Í umsókninni koma fram hugmyndir umsækjanda um hvernig staðið verður að ræktuninni. Gert er ráð fyrir landi með burðargetu á við 5-600 ærgildi og beitarstýringu þar sem engin dýr verði höfð utan girðingar. Byrjað verður með 220 hreindýr og fóðurþörf um 59 tonn. Jafnframt kemur fram að hægt verði, eftir að sýnt þykir að dýrin beri ekki sjúkdóma, að selja dýr úr ræktunarbúinu yfir í aðra landshluta. Hreindýrin verða fengin úr hreindýrastofninum á Austurlandi og verðgildi dýranna skilað til ríkisins. Að öðru leiti er gert ráð fyrir að ræktunin sé í samræmi við lög og reglur sem gilda um búskap og ræktun dýra.

Umsögn

Í lögum um Náttúrufræðistofnun Íslands og náttúrustofur kemur fram í e lið 4. gr. að eitt hlutverka Náttúrufræðistofnunar sé að leiðbeina um hóflega nýtingu náttúrulegra auðlinda og aðstoða með rannsóknum við mat á verndargildi vistkerfa og náttúruminja og áhrifum mannvirkjagerðar og annarrar landnotkunar á náttúruna. Það er fyrst og fremst á grundvelli þessa ákvæðis sem Náttúrufræðistofnunar nálgast viðfangsefnið og veitir þessa umsögn.

Náttúrufræðistofnun hefur farið yfir innsend gögn. Ræktun hreindýra hefur aldrei verið stunduð á Íslandi a.m.k. ekki að neinu marki. Hreindýr lifa villt á Íslandi og falla þau undir lög nr. 64/1994. Hreindýr eru ekki upprunaleg í íslenskri náttúru enda flutt til landsins í fyrsta skiptið á 18. öld og svo aftur síðar. Hreindýrarækt getur haft áhrif á marga þætti sem bæði falla undir og utan við hlutverk Náttúrufræðistofnunar. Af þeim þáttum sem ekki snúa beint að stofnuninni má nefna eignarhald eða yfirráð yfir íslenska hreindýrastofninum. Fyrst vaknar sú spurning hvort heimila eigi að einstaklingur geti tekið „stóran“ hluta úr hreindýrastofninum, sem telst til villtra dýra, til eigin nota. Skoða þarf sérstaklega hvaða áhrif slíkt inngríp getur haft á stofninn og þróun hans. Þó stofninn sem slíkur teljist ekki vera eign einstakra landeigenda fá landeigendur, þar sem veiði er leyfð, arðgreiðslur vegna seldra veiðileyfa en ríkið ber að öðru leiti kostnað af umsýslu um stofninn. Inngríp í stofninn getur því bæði haft áhrif á arðgreiðslur og t.d. hreindýraveiði þ.m.t. möguleika til hreindýraveiða og þar með verð veiðileyfa. Jafnframt þarf að skoða sjúkdóma sem hreindýr geta borið með sér

og þá hættu sem getur skapast ef flytja á hreindýr til annarra landshluta til ræktunar, sjá umsókn. Skoða þarf hvort flutningur hreindýra til annarra landshluta sé æskilegur vegna gróðurfars, beitarþols, sjúkdóma t.d. ef dýr sleppa úr ræktun. Skoða þarf hvort einungis eigi að leyfa ræktun á Austurlandi þar sem hreindýrastofninn heldur til í dag. Almennt ætti að vera auðvelt að koma í veg fyrir að dýr sleppi úr ræktun og tiltölulega auðvelt að finna þau og fella. Slíkt hefur þó í för með sér kostnað og það vaknar sú spurning hver eigi að bera þann kostnað.

Ef litið er til annarra landa er hreindýrarækt stunduð víða á norðurhveli jarðar bæði sem „hefðbundinn“ hirðingjabúskapur, mjög misjafnlega tæknivæddur, og að einhverju leyti á afmörkuðum svæðum. Ef eingöngu er litið á málið út frá einu sjónarhorni, það er ræktunarsjónarmiðinu, þá má segja að með réttri stýringu og lagaumhverfi og lýtalausri framkvæmd þá hljóti að vera hægt að rækta hreindýr á Íslandi eins og annarsstaðar. Ef leyfa á einum aðila hreindýrarækt hlýtur það að vera fordæmisgefandi að því leyti að aðrir fái leyfi fyrir hreindýrarækt fari þeir að settum reglum, hverjar sem þær svo verða, og hafi nægt landrými og dýr. Ef hreindýrarækt verður leyfð og þar með tekin upp ný búgrein er um grundvallarbreytingu að ræða sem getur haft áhrif bæði á náttúru landsins og ýmsa hagsmuni ríkis, einstaklinga og einstakara landeigenda.

Ákvörðun um hvort heimila eigi hreindýrarækt vekur sem sagt upp ýmsar spurningar um áhrif á náttúru landsins s.s. bein áhrif á hreindýrastofninn, áhrif á gróðurfar bæði hvað varðar beitarþol og tegundir, árekstra við aðra landnotkun, hugsanlega dreifingu sjúkdóma til núverandi búfjárstofna, dýravelferð og veiði. Fleira kanna að týnast til, t.d. er hér ekki komið inn á kostnað ríkisins við að heimila nýja tegund af búskap. Náttúrufræðistofnun telur að það geti verið kostur að leiða saman þá aðila sem að þessu máli koma á ólíkum forsendum og reyna að meta heildstætt hvort það sé almennt vilji til að heimila hreindýrarækt eða ekki með þeim kostum og göllum sem því getur fylgt.

Virðingarfallst

Jón Gunnar Ottósson
Forstjóri

Trausti Baldursson

